

خون دوباره انار در درگ های بجنستان

با وجود رشد ۳ برابری محصول انار امسال، همچنان ظرفیت های گردشگری شهر یاقوت سرخ خراسان مهجور مانده است

عظیم زاده، سبیدی یاقوت سرخ قطعا مناسب ترین نامی است که دانه های قرمز رنگ و دلربای انار می تواند به آن شهره باشد. شما هم بنویسید انار ولی بخوانید یاقوت، دُر و جواهر؛ جواهرات کران بهایی که حسابی به سرزمین سرخ رنگ بجنستان جان داده و جلوه جذابی به آن بخشیده است. آن قدر که انار را با بجنستان و بجنستان را با انار می شناسند. سوغاتی درجه یک و اصیلی که اگر پایتان به باغ های زیبای این میوه یا کارگاه ها و سالن های دسته بندی آن رسیده باشد و همان جا، تر و تازه و نوبرانه، یک عدد ترد و نازک آن را بشکنید و همین طور که جوی آب قرمز نقش دارد از انگشت هایتان سرازیر می شود، چند دانه اش را بگذارید داخل دهانتان، حالا حالاها طعم شیرین و ملس آن زیر زبانتان باقی می ماند. صد البته که این تمام ظرفیت بجنستان نیست. این شهر و روستاهای اطرافش مکان های دیدنی و گردشگری فوق العاده ای دارند که تاکنون در حق آن ها اچاف زبانی شده و آن طور که باید و شاید شناخته و مطرح نشده است. روایت زیر نتیجه یک روز کامل گشت و گذار ما در باغ های انار و کوچه پس کوچه های بجنستان و روستاهای مزار و فقر آباد، و تماشای زیبایی ها و شگفتی های دوست داشتنی آن است که با راهنمایی نوروژی مدیر میراث فرهنگی بجنستان و صدیقی کارشناس او رقم خورد.

چرا انار بجنستان؟

گرچه در ایران شهرهای فراوانی هستند که انار کشت می کنند و همچنین در بسیاری از نواحی خزر انارهای وحشی می روید، از دیرباز بجنستان و سواه در رده اول شهرهای خوشنام اناری، ایرانی جای داشته اند و در این میان برخی معتقدند انار بجنستان به دلیل دانه های شیرین و آبدار از سواه نیز پیشی می گیرد. آنان راز شهرت انار بجنستان را در شیوه کشت پیشینیان این شهر می دانند. میرآقایی یکی از اهالی بجنستان در توضیح این راز می گوید: «جداد ما آب را در کانالی طولانی از پای قنات به باغات انار می رساندند و به همین خاطر آب در مسیر از اکسیژن بیشتری برخوردار می شد.» به جز این شیرینی مطلوب آب قنات های بجنستان و هوای کویری و گرمای هوا نیز محیط مناسبی را برای کشت انار در این شهر فراهم کرده است. میرآقایی که مسئول بخش خصوصی سورت بندی (بسته بندی بر اساس کیفیت و درجه) بر داشت انار را وقتی می داند که باد پاییزی معروف به زهر عقر به آن بخورد و رنگش سرخ و سیاه شود.

بجنستان، سرزمین انارهای درجه یک خراسان و ایران

روی بسیاری از دیوارهای سنگی و گلی منتهی به باغ های انار می توان پوسترها و بنرهای کوچک و بزرگی را دید که تصویر یک انار قرمز رنگ بزرگ، چشم آدم را نشانه گرفته و به همراه یک شماره تماس مردم را به خرید انار دعوت می کند؛ این هم به انضمام جملات ترغیب کننده دیگری که جای هیچ شک و شبهه ای باقی نمی گذارد که اینجا معدن انارهای مرغوب خراسان است. انگار که اگر انار نخریده از این منطقه خارج بشوی قطعا در آینده نزدیک پشیمانی بزرگی می تواند یقته را بگیرد. راهنما را که پیش می گیریم و همین طور که به چپ و راست چشم می چرخانیم، کم کم یاقوت های سرخی که تا این لحظه فقط تعریف و تمجید آن را شنیده بودیم، از پشت دیوارهای کوتاه باغ و از میان شاخ و برگ های فراوان درخت ها رخ نشان می دهد. زردی پاییز دیگر کم کم افتاده به جان درخت ها و حالا یک منظره دلچسب را مقابلمان پدید آورده است. سبزی و زردی برگ های آبان ماه درخت های انار و گلوله های سرخ رنگ کوچک و بزرگی که از شاخه ها آویزان است منظره محشری را خلق کرده. آدم دلش می خواهد ساعت ها فقط همین جا روی خاک سخاوتمند باغ و زیر آفتاب نه چندان گرم کنبه پاییز بنشیند و زل بزند به این طبیعت زیبا. این شوکه و زیبایی، در حالی است که به گفته باغ دارها و اهالی روستا سه سال پیش سرمای بدی به جان درخت ها افتاد و اگر اینگونه نبود، الان به درخت های پر بارتر و افتاده تری روبه رو بودیم. البته بجنستان سوغاتی های خوش طعم و دلچرب دیگری هم دارد. کلوچه و حلوا این شهر حسابی بین شهرستان های اطراف بجنستان مشهور است. زعفران، زیره، حنا، پسته و خشکبارهای مرغوب و اعلی هم از خوراکی های خوشمزه دیگری است که اینجا یافت می شود و می تواند طعم خوبی را زیر زبان مسافران و بازدید کننده ها به جا بگذارد.

ارغوان بافی لابه لای کوچه و پس کوچه های روستا

این روزهای پاییزی، که درختان به خواب رفته اند، فصل ارغوان بافی بجنستان است. موسسید کرده ها که شیوه جمع آوری چوب های ارغوان بدون آسیب به درخت را خوب می دانند به دل کوه می زنند و در کنار هرس، شاخ و برگ اضافه را جمع می کنند. سپس داخل خانه هایشان و حتی با یک شکل و شمایل مصممی تر، داخل کوچه، بساط چوب هایشان را پهن می کنند و ساعت ها می نشینند و کار می کنند. چوب های نازک و ظریف و طولی را که بعضی هایشان قهوه ای سوخته و بعضی هایشان روشن ترند، می گذارند کنار دستشان خیلی ماهرانه با دست هایشان یکی یکی آن ها را به هم می بافند. آن قدر با آرامش و ظرافت کار می کنند که آدم گمان نمی کند طرف دارد با چوب سر و کله می زند. دست های هنرمندان ولی زمخت وزیر شده است بس که بافتند. حتی رنگشان به سفیدی می زند، یک جور سفیدی که نتیجه زحمت کشی و سر و کله زدن با چوب است. حالا تنها دلخوشی آن ها این است که اگر عابری و رهنگداری و گردشگری از میان این کوچه و پس کوچه ها رد شد، چشمش یکی از این سبدها را بگیرد و بخرد، نه پایتا با ۳۰ هزار تومان نا قابل، مشاغل سنتی دیگری هم مثل گیوه دوزی، گلیم بافی، قالی بافی، پارچه بافی، نمده بافی، حوله بافی هنوز در این نواحی به چشم می خورد. در بیشتر خانه ها و اقامتگاه های بوم گردی که در این منطقه وجود دارد و روی طاقچه ها و لب پنجره هایشان خیلی خوب می توان این دست سازها را به چشم دید. البته داستان همیشگی بی مهری به صنایع دستی و هنرهای بومی اینجا هم وجود دارد. آنروا و گوشه گیری یقه این هنرهای دستی را هم گرفته و حالا دیگر تقریباً فقط خود روستاییان هستند که این قبیل صنایع دستی را در خانه و پستوهای خود دارند. مدت ها پیش قالیچه های منقش به طرح های بلوچی به دلیل کیفیت بالایی که داشته به خارج از کشور نیز صادر می شده است.

انار بجنستان دوباره اعتبار سابق خود را باز یافت

امسال بعد از سال ها خشکسالی، سرما و آفت زدگی، دوباره می توانند وقت انار قاچ کردن از سرخی و سیاهی دانه های شیرین و آبدارشان مطمئن باشند و با افتخار بگویند این انار بجنستان است. متأسفانه یکبار سال ۸۶ بار دیگر هم سال ۹۵ سرمای ناگهانی هوا، امان درختان بجنستان را برید و باغداران را مجبور کرد درختان را «کفر» کنند. انارهای امروزی که از پاچوش به اینجا رسیدند، امسال دوباره همان نگینی شدند که جهان سال ها به نام انار بجنستان می شناخت.

انار ایرانی سبیل عشق است

رد انار را در بسیاری از کتاب های قدیمی ایران همچون اوستا، شاهنامه و... می توان یافت و با تکیه بر همین اشارات و اسنادی دیگر همچون کتیبه های تخت جمشید، بسیاری از محققان معتقدند انار بومی ایران است و از اینجا به دیگر کشورها صادر شده است. به جز کارایی غذایی، که از قضا به خاطر آنتی اکسیدان فراوانش در پیشگیری از ابتلا به بسیاری از امراض همچون سرطان مفید دانسته می شود، انار در ادبیات و باور عوام نماد عشق است و از همین رو در رسوم ایرانی، عروس «نار» می زند. این ها را گفتیم تا تأکید کنیم با تکیه بر همین یک محصول می توان جشنواره های فراوانی بر گزار کرد و گردشگران را از گوشه و کنار دنیا به ایران کشاند.

امسال غافل گیر شدیم

امسال چندین جشنواره انار در گوشه و کنار کشور برگزار شد که همگی به دلیل خوش آب و رنگ بودن، مورد توجه فراوان گردشگران قرار گرفت. چنانکه در مدت برگزاری جشنواره انار یزد، ظرفیت تمامی اقامتگاه های این شهر به صدر صدر رسید. اما با وجود شهرت فراوان انار بجنستان، این شهرستان از چنین جشنواره ای محروم بود. به ویژه وقتی بدانیم بیشتر باغ های انار بجنستان به صورت خرده مالکی و سنتی اداره می شود و از این حیث گرچه از لحاظ اقتصادی آورده خوبی برای شهرستان ندارد، از نقطه نظر گردشگری بسیار جذاب است. اما نه از آمد و شد گردشگر و بازدید کننده و تور خیری بود و نه از جشنواره های بومی و محلی که می تواند به واسطه این محصول در اینجا وجود داشته باشد. حسین کریمیان یکی از اعضای شورای شهر بجنستان دلیل این امر را غافل گیری بیان می کند و می گوید: «به دلیل کیفیت نامناسب انار بجنستان در چند سال گذشته، امسال توقع چنین محصول با کیفیتی را نداشتیم و به همین دلیل برنامه ریزی خاصی برای جشنواره انجام نشد. با این حال انتقاد شما وارد است و تلاش می کنیم سال آینده با همکاری میراث و جهاد کشاورزی جشنواره مناسبی بر گزار کنیم.»

برداشت سه برابری انار بجنستان

امسال میزان برداشت انار نسبت به سال گذشته با افزایش سه برابری به ۱۳ هزار و ۵۰۰ تن رسید. این را مدیر جهاد کشاورزی بجنستان می گوید و در پاسخ به سوال ما درباره وسعت باغ های انار بجنستان توضیح می دهد: «امسال یک هزار هکتار از باغات بجنستان زیر کشت انار رفت و به طور میانگین از هر هکتار بین ۱۰ تا ۱۵ تن انار برداشت شد.» محمد شعبی با تأکید بر کیفیت بالا و قطب انار بودن بجنستان می گوید: «مهم ترین نوع انار بجنستان که در ایران و دیگر کشورهای هدف صادراتی از جایگاه خاصی برخوردار است، معروف به انار بجنستانی است و از دیگر ارقام انار این شهرستان می توان به شیشه کپ، ملس، پیش رس و خزر اشاره کرد. از میزان صادرات انار بجنستان که می پرسیم می گوید: «برای نقش آفرینی بیشتر این محصول در صادرات و رونق اقتصادی این شهرستان و معرفی گسترده تر در سطح بین المللی مذاکره با تعدادی از صادر کنندگان عمده انار کشور در حال انجام است.»

انار هم قربانی دلالی است

دلای دانه های سرخ انار دل باغداران را خون کرده است. این را به راحتی می توان از صحبت هایشان فهمید. آنجا که می گویند انار با کیفیتشان را مجبور می شوند برای تأمین هزینه پیش از برداشت بفروشند. اختلاف فراوان قیمت فروش انار در بجنستان و مشهد نیز یکی از دلایل حضور دلالان است. آنان با ۲ هزار و ۵۰۰ تومان انار را از باغدار می خرند و در مشهد با ۱۰ هزار تومان نیز آن را به فروش می رسانند. مدیر جهاد کشاورزی بجنستان یکی از راه های جلوگیری از دلالی را حمایت بیشتر از کشاورزان و ایجاد مراکز عرضه مستقیم انار این شهرستان در بوستان ملت و تعدادی از فروشگاه های بزرگ مشهد می داند. اتفاقی که امسال رخ داده است. ایجاد روزمزرعه ها در بجنستان نیز راهکار دیگری بود که علاوه بر کمک به خرید مستقیم مردم از باغداران، می تواند در سال های آینده در بحث گردشگری نیز مفید باشد.

جای خالی فراورده های اناری

به جز رب انار که کم و بیش به صورت سنتی و در کارگاه های کوچک تهیه می شود، فراورده اناری دیگری در بجنستان به چشم نمی خورد. در حالی که تهیه و فروش لواشک انار، کیک ها و دسر ها و آب میوه های طبیعی و... که هم خوش آب و رنگ اند و هم خوشمزه می تواند در جذب گردشگر تأثیر گذار باشد.

چطور برویم؟

شهرستان بجنستان در ۲۷۸ کیلو متری جنوب غربی مشهد واقع است. برای رسیدن به این شهرستان باید از شهرهای تربت حیدریه و فیض آباد گذر کنید.

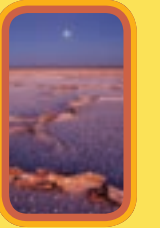

غارهای بجنستان

یکی از جاذبه های طبیعی شهرستان بجنستان وجود غارهای متعدد در این شهرستان است. این غارها به دلیل داشتن چکیده و چکنده های بسیار زیبا و کریستال مانند همانند بلور شیشه و قندیل های متعدد از زیباترین غارهای استان می باشند. تاکنون حدود ۷ غار در شهرستان بجنستان شناسایی شده است که عمدتاً در بخش یونسی این شهرستان واقع است.

پلایای نمک

پلایای کویر بجنستان دارای لایه ای از رسوبات قلیایی متشکل از نمک های مختلف است. پلایا در واقع همان حوضه خشک دریاچه است که به وجود می آید و تحت نام های دریاچه های خشک فلات های قلیایی یا فلات های شور نامیده می شوند. این بخش از زمین در فصل مرطوب از آب پوشیده می شود.

بافت تاریخی

روستای مزار با خانه های دستکند چند صد ساله، بافتی تاریخی و منحصربه فرد در فاصله شش کیلومتری بجنستان قرار دارد. همچنین ۸ کاروانسرای تاریخی در بجنستان است.

منطقه حفاظت شده هلالی

منطقه حفاظت شده هلالی در جنوب شرق شهرستان بجنستان و غرب کتاباد با وسعتی قریب به ۱۲۰ هزار هکتار قرار گرفته است. منطقه ییلاقی سیاه کوه دارای کوه های مرتفع و به هم پیوسته و دره های سرسبز و عمیق و چشمه سارهای متعدد است.

منطقه حفاظت شده افتخار

زیستگاه های حیات وحش افتخار دارای گونه های جانوری نادری نظیر گربه شنی، هوبره (بولمون وحشی) و... است که در فاصله ۱۲ کیلومتری جنوب غربی بجنستان قرار دارد.

سایر ظرفیت های گردشگری

بجنستان به جز انار، ظرفیت های تاریخی و طبیعی فراوانی دارد که به ویژه در این وقت سال به دلیل آب و هوای مناسب می تواند گزینه خوبی برای گردش باشد.

کویرهای متعدد

مناطق کویری و تافزارهای طبیعی و دست کاشت در شهرستان بجنستان که مساحتی بالغ بر ۵۲ هزار هکتار در مناطق سردق، مرندیز، یونسی، قاسم آباد، فخر آباد، ذبیح آباد، منصوری و... را شامل می شود، گاه به شکل رنگزار و گاه کفه نمکی و نمکزار جلوه می کند و با این تنوع توجه گردشگران را به خود جلب می کند.

